

ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
Đỗ Thị Tố Quyên

***Đầu tư nâng cao năng lực cạnh tranh của
Ngân hàng TMCP Ngoại thương Việt Nam***

Chuyên ngành: **Kinh tế phát triển (Kinh tế đầu tư)**

Mã số: **62.31.05.01**

Nghiên cứu sinh: **Đỗ Thị Tố Quyên**

Mã NCS: **NCS28.03ĐT**

Người hướng dẫn: 1. **GS.TS Trần Thọ Đạt**

2. **PGS.TS Nguyễn Bạch Nguyệt**

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu độc lập của cá nhân tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực và chưa được ai công bố trong bất cứ công trình khoa học nào khác

Hà Nội, ngày tháng năm 2014

Tác giả luận án

Đỗ Thị Tố Quyên

MỤC LỤC

Trang phụ bìa	
Lời cam đoan	
Mục lục	
Danh mục các chữ viết tắt	
Danh mục bảng	
Danh mục biểu đồ, sơ đồ	
MỞ	
ĐẦU.....	1
Chương 1-NHỮNG VẤN ĐỀ CƠ BẢN VỀ ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI.....	10
1.1.CẠNH TRANH VÀ NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA CÁC NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI.....	10
1.2. ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI.....	25
1.3. CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI.....	45
1.4. KINH NGHIỆM ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA NGÂN HÀNG TRUNG QUỐC, MALAYSIA VÀ BÀI HỌC KINH NGHIỆM CHO CÁC NHTM VIỆT NAM.....	47
Chương 2-THỰC TRẠNG ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH CỦA NGÂN HÀNG TMCP NGOẠI THƯƠNG VIỆT NAM	53
2.1. SỰ CẦN THIẾT PHẢI ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH TẠI NGÂN HÀNG TMCP NGOẠI THƯƠNG VIỆT NAM.....	53
2.2. THỰC TRẠNG ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH TẠI NGÂN HÀNG TMCP NGOẠI THƯƠNG VIỆT NAM	67
2.3.ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH TẠI NGÂN HÀNG TMCP NGOẠI THƯƠNG VIỆT NAM	87
Chương 3 - MỘT SỐ GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH CHO NGÂN HÀNG TMCP NGOẠI THƯƠNG VIỆT NAM	111
3.1. XU THẾ PHÁT TRIỂN CỦA THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH VIỆT NAM VÀ ĐỊNH HƯỚNG CỦA NGÂN HÀNG TMCP NGOẠI THƯƠNG VIỆT NAM	111
3.2. MỘT SỐ GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG ĐẦU TƯ NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH CHO NGÂN HÀNG TMCP NGOẠI THƯƠNG VIỆT NAM.....	124
3.3. KIẾN NGHỊ.....	144
KẾT LUẬN.....	150
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ.....	152
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	153
PHỤ LỤC	158

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Ký hiệu	Giải thích thuật ngữ viết tắt
ACB	Ngân hàng thương mại cổ phần Á Châu.
AGRIBANK	Ngân hàng Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn Việt Nam
ANZ	Ngân hàng trách nhiệm hữu hạn một thành viên ANZ Việt Nam
ATM	Máy rút tiền tự động – Automatic Teller Machine
BIDV	Ngân hàng Đầu tư và Phát triển Việt Nam
CPH	Cổ phần hóa
HSBC	Ngân hàng trách nhiệm hữu hạn một thành viên HSBC Việt Nam
NH	Ngân hàng
NHNN	Ngân hàng Nhà nước
NHTM	Ngân hàng thương mại
POS	Điểm bán hàng hay điểm chấp nhận thẻ - Point Of Sale
ROA	Lợi nhuận ròng sau thuế trên tổng tài sản
ROE	Lợi nhuận ròng sau thuế trên vốn chủ sở hữu
SACOMBANK	Ngân hàng thương mại cổ phần Sài Gòn thương tín
TECHCOMBANK	Ngân hàng thương mại cổ phần Kỹ thương Việt Nam
TCTD	Tổ chức tín dụng
TMCP	Thương mại cổ phần
TSCĐ	Tài sản cố định
VCSH	Vốn chủ sở hữu
VCB	Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại Thương Việt Nam
VĐL	Vốn điều lệ
VĐT	Vốn đầu tư
VIETINBANK	Ngân hàng thương mại cổ phần Công Thương Việt Nam
WTO	Tổ chức thương mại thế giới

DANH MỤC BẢNG

Bảng 2.1: Quy mô vốn đầu tư nâng cao năng lực cạnh tranh của Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam.....	69
Bảng 2.2: Vốn đầu tư nâng cao trình độ công nghệ tại Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam	74
Bảng 2.3: Các dự án đầu tư công nghệ triển khai trong năm 2009-2011 của Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam	75
Bảng 2.4: Vốn đầu tư phát triển thương hiệu và xúc tiến bán hàng của Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam	82
Bảng 2.5: Vốn đầu tư nâng cao trình độ cán bộ của Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam	85
Bảng 2.6: Vốn đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng của Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam	86
Bảng 2.7: Số lượng cán bộ được đào tạo tăng thêm hàng năm của Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam	88
Bảng 2.8: Các chỉ tiêu phản ánh kết quả gián tiếp của hoạt động đầu tư nâng cao năng lực cạnh tranh tác động đến năng lực tài chính của ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam.....	89
Bảng 2.9: Một số chỉ tiêu tài chính của các NHTM tại Việt Nam thời điểm cuối năm 2012.....	90
Bảng 2.10: Biến động doanh số các sản phẩm chính hàng năm của Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam.....	92
Bảng 2.11: Biến động thị phần các sản phẩm chính hàng năm của Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam	93
Bảng 2.12: Cơ cấu thu nhập của Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam hàng năm	94
Bảng 2.13: Cơ cấu thu nhập của một số NHTM Việt Nam năm 2012.....	95

Bảng 2.14: Chỉ tiêu Doanh số bán hàng tăng thêm so với vốn đầu tư đối với một số sản phẩm chính của Ngân hàng TMCP Ngoại thương Việt Nam.....	98
Bảng 2.15: Chỉ tiêu Thị phần tăng thêm so với vốn đầu tư đối với một số sản phẩm chính của Ngân hàng TMCP Ngoại thương Việt Nam	99
Bảng 2.16: Chỉ tiêu Lợi nhuận tăng thêm so với vốn đầu tư hàng năm của Ngân hàng TMCP Ngoại thương Việt Nam.....	100
Bảng 2.17: Chỉ tiêu tài chính một số NHTM trong khu vực năm 2012.....	101
Bảng 2.18: Cơ cấu thu nhập của một số ngân hàng trong khu vực 2012.....	102
Bảng 2.19: Thị phần huy động vốn, tín dụng của các NHTM năm 2012.....	103
Bảng 3.1: Đánh giá các đối thủ cạnh tranh của Ngân hàng TMCP Ngoại thương Việt Nam.....	120

DANH MỤC BIỂU ĐỒ, SƠ ĐỒ

Biểu đồ:

Biểu đồ 2.1: Chỉ số Sức mạnh thương hiệu Quý 3/2012 của một số NHTM.....	63
Biểu đồ 2.2: Chỉ số Sức mạnh thương hiệu theo thời gian của một số NHTM.....	63
Biểu đồ 2.3: Cơ cấu vốn đầu tư nâng cao năng lực cạnh tranh theo nội dung đầu tư (trung bình trong giai đoạn 2005-2012).....	71
Biểu đồ 2.4: Vốn điều lệ của một số NHTM Việt Nam thời điểm cuối năm 2012.....	91
Biểu đồ 2.5: Vốn chủ sở hữu của một số NHTM Việt Nam thời điểm cuối 2012.....	91
Biểu đồ 2.6: Quy mô tổng tài sản một số NHTM Việt Nam năm 2012.....	91
Biểu đồ 2.7: Chỉ tiêu tài chính của một số ngân hàng trong khu vực năm 2012.....	102
Biểu đồ 2.8: Thị phần huy động vốn năm 2012 của các NHTM Việt Nam	103
Biểu đồ 2.9 Thị phần tín dụng năm 2012 của các NHTM Việt Nam.....	104

Sơ đồ:

Sơ đồ 1.1: Mối quan hệ giữa đầu tư và vị thế cạnh tranh của NHTM.....	36
Sơ đồ 3.1: Mô hình Năm lực lượng cạnh tranh của Michael Porter.....	127

Khác:

Ma trận đối thủ cạnh tranh.....	65
---------------------------------	----

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Tính hiệu quả và ổn định của hệ thống ngân hàng thương mại Việt Nam đang chịu vô vàn sức ép khi vừa trải qua cuộc khủng hoảng kinh tế. Đồng thời, trong điều kiện mở cửa thị trường tài chính, các ngân hàng thương mại trong nước càng phải đối mặt với nhiều thách thức hơn. Lúc này, vấn đề năng lực cạnh tranh của các ngân hàng cần được đánh giá lại một cách nghiêm túc, cả về mặt lý luận và thực tiễn.

Ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam (VCB) là một trong những ngân hàng lớn nhất của hệ thống ngân hàng thương mại (NHTM) Việt Nam, chiếm thị phần đáng kể đối với nhiều sản phẩm chủ chốt: tín dụng, huy động, thanh toán quốc tế, kinh doanh ngoại tệ, thẻ... Mặc dù vậy, VCB cũng đang phải đương đầu với áp lực cạnh tranh gay gắt. Do đó, nâng cao năng lực cạnh tranh là yêu cầu cấp bách đặt ra đối với VCB.

Nhiều giải pháp thường được đề cập đến để nâng cao năng lực cạnh tranh cho VCB là xây dựng chiến lược kinh doanh, tăng cường tiềm lực tài chính, hiện đại hóa công nghệ, đa dạng hoá sản phẩm và nâng cao chất lượng phục vụ khách hàng, đẩy mạnh hoạt động quảng bá, xây dựng thương hiệu,... Song, để tiến hành được các giải pháp đó, cần phải có đầu tư. Vì vậy, có thể xem đầu tư nâng cao năng lực cạnh tranh là giải pháp cơ bản và quan trọng của VCB. Tuy nhiên, để đầu tư nâng cao năng lực cạnh tranh thực sự tác động tích cực đến năng lực cạnh tranh, hiệu quả kinh doanh của ngân hàng, cần phải trả lời được các câu hỏi: xây dựng chiến lược đầu tư như thế nào, huy động vốn đầu tư từ đâu, sử dụng và phân bổ vốn đầu tư vào các tài sản nào, vào các lĩnh vực nào,... để có tác động tốt nhất đến nâng cao năng lực cạnh tranh?

VCB với vai trò tiên phong, cũng như mang tính tiêu biểu: vừa đại diện cho khối ngân hàng quốc doanh, vừa mang đặc trưng mới của một ngân hàng thương mại cổ phần (TMCP), là một đối tượng đầy đủ và sống động cho nghiên cứu vấn đề đầu tư nâng cao năng lực cạnh tranh. Do đó, tác giả lựa chọn nghiên cứu: **“Đầu tư**

nâng cao năng lực cạnh tranh của ngân hàng thương mại cổ phần Ngoại thương Việt Nam” làm đề tài luận án tiến sĩ của mình.

2. Tổng quan về tình hình nghiên cứu đề tài

(i) Nghiên cứu trong nước

Phù hợp với yêu cầu thực tế, rất nhiều các nghiên cứu về cạnh tranh và năng lực cạnh tranh của các NHTM Việt Nam ra đời, phản ánh đúng tầm quan trọng và cấp thiết của vấn đề.

Một số nghiên cứu nổi bật như: tác giả Nguyễn Thị Quy có nghiên cứu về “*Năng lực cạnh tranh của các ngân hàng thương mại trong xu thế hội nhập*” [38]; tác giả Trịnh Quốc Trung với luận án Tiến sĩ kinh tế: “*Các giải pháp nâng cao năng lực cạnh tranh và hội nhập của ngân hàng thương mại đến năm 2010*” [45]; tác giả Lê Đình Hạc với luận án tiến sĩ kinh tế: “*Giải pháp nâng cao năng lực cạnh tranh của các ngân hàng thương mại Việt Nam trong điều kiện hội nhập kinh tế quốc tế*” [7]; tác giả Đoàn Đình Lam với luận án tiến sĩ: “*Nâng cao năng lực cạnh tranh của các ngân hàng thương mại cổ phần ở thành phố Hồ Chí Minh trong xu thế hội nhập*” [13],Ngoài ra còn rất nhiều các luận văn thạc sĩ cũng chọn vấn đề năng lực cạnh tranh của ngân hàng thương mại Việt Nam làm đề tài nghiên cứu.

Các tác giả đã có những phân tích thực nghiệm về năng lực cạnh tranh của hệ thống NHTM Việt Nam trong xu thế hội nhập. Từ việc thu thập, phân tích số liệu cụ thể qua nhiều năm của các ngân hàng, các tác giả đã có các kết luận, đánh giá cả định tính và định lượng về thực trạng cạnh tranh và năng lực cạnh tranh của các NHTM Việt Nam, cũng như phân tích các nhân tố ảnh hưởng đến năng lực cạnh tranh của ngân hàng thương mại. Kết quả nổi bật nhất trong các nghiên cứu này là:

- Đưa ra khái niệm về năng lực cạnh tranh của NHTM và đánh giá thực trạng đối với một hoặc một số ngân hàng thông qua các chỉ tiêu thể hiện năng lực cạnh tranh của NHTM;
- Phân tích các nhân tố ảnh hưởng đến năng lực cạnh tranh, từ đó tìm ra giải pháp để nâng cao năng lực cạnh tranh của NHTM.

Đối với nội dung thứ nhất, để đánh giá năng lực cạnh tranh của NHTM, các tác giả thường sử dụng một hệ thống các chỉ tiêu phổ biến như sau:

- Đánh giá năng lực cạnh tranh thông qua phương thức cạnh tranh, thể hiện qua các chỉ tiêu định tính và định lượng:

- Số lượng sản phẩm;
- Chất lượng sản phẩm;
- Giá cả dịch vụ;
- Quy mô và tính hiệu quả của hệ thống phân phối;
- Hiệu quả của phương thức tiếp cận khách hàng.

- Đánh giá năng lực cạnh tranh thông qua các yếu tố phản ánh tiềm lực của ngân hàng:

- Vốn chủ sở hữu, vốn điều lệ, tổng tài sản;
- Khả năng thanh khoản, chi trả;
- Tỷ lệ an toàn vốn;
- Số lao động, cơ cấu lao động theo trình độ;
- Khả năng tiếp cận, sao chép, đổi mới công nghệ theo hướng hiện đại hoá;
- Tác động của hệ thống công nghệ đến sản phẩm, quản trị điều hành;
- Tính hiệu quả của bộ máy quản lý,...

- Đánh giá năng lực cạnh tranh thông qua kết quả, hiệu quả kinh doanh: ,

- Lợi nhuận, tăng trưởng lợi nhuận;
- Khả năng sinh lời trên tổng tài sản (ROA), trên vốn chủ sở hữu (ROE);
- Khả năng cho vay, huy động vốn;
- Chất lượng tín dụng;
- Thị phần;
- Uy tín của ngân hàng trên thị trường.

PGS.TS Nguyễn Thị Quy trong tác phẩm “*Năng lực cạnh tranh của các Ngân hàng thương mại trong xu thế hội nhập*” đã xây dựng một hệ thống các chỉ